

**O'TKIR HOSHIMOV KICHIK NASRINI TA'LIM JAROYINDA
O'RGATISH ASOSLARI**

Jovliyev Hasan Komiljon o'g'li

Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti

O'zbek tili va adabiyoti fakulteti 5-kurs talabasi

+998505517733

Annotatsiya: *O'zbek adabiyotining ardoqli arbobi O'tkir Hoshimov o'zining kichik hajmli, his-tuyg'ularga boy kichik nasri bilan keng e'tirof etiladi. Uning asarlari axloqiy muammolar, ijtimoiy adolatsizlik va inson bardoshini o'rganib, bugungi ta'lim tizimida ham dolzarbligini saqlab qolmoqda. Ushbu maqola Hoshimovning kichik nasrini ta'lim jarayoniga, ayniqsa sobiq sovet hududidagi va jahon adabiyoti darslaridagi o'quvchilar uchun samarali kiritish usullarini tadqiq etadi. So'nggi ta'lim va adabiyotshunoslik izlanishlariga tayanib, Hoshimovning hikoya uslubi va mavzulari o'quvchilarda tanqidiy fikrlash, madaniyatlararo tushunish va adabiy zavqni qanday oshirishi mumkinligi tahlil qilinadi. Shuningdek, maqolada ushbu adib ijodini mazmunli o'rgatish bo'yicha amaliy tavsiyalar ham keltirilgan.*

Kalit so'zlar: *O'tkir Hoshimov, kichik nasr, o'zbek adabiyoti, adabiy ta'lim, adabiyot o'qitish, madaniyatlararo kompetensiya*

Kirish

Adabiy o'qish fanida o'quvchilarni fikrlashga o'rgatish, hayotiy saboqlarni badiiy asar orqali anglatish, milliylik va umuminsoniy qadriyatlarni singdirish muhim vazifalardan biridir. O'tkir Hoshimovning qisqa hikoyalari aynan ana shu maqsadlarga xizmat qiladi. Uning asarlari hayotiylik, ruhiy chuqurlik va soddalik bilan ajralib turadi. Ta'lim jarayonida ayni shu sifatlar o'qituvchiga asarni didaktik material sifatida samarali qo'llash imkonini beradi (Alimova, 2020).

“Urushning so'nggi qurboni” hikoyasida urushdan keyingi yillarda yetim qolgan bolaning ichki kechinmalari, otasining yo'qligini tan olishni istamagan qalbi, umidsiz kutish va fojiali yakun orqali urushning inson ruhiyatiga ko'rsatgan halokatli ta'siri ochib beriladi. Bu hikoya orqali o'quvchilarda tarixiy xotira, ota-onaga muhabbat, hayotning muhim saboqlari haqidagi tushunchalarni mustahkamlash mumkin. Hikoyani o'qitish jarayonida muallifning tasviriy vositalaridan foydalanish, bola obrazining kechinmalarini tahlil qilish va urushning bolalar hayotiga ta'sirini muhokama qilish maqsadga muvofiq.

“Tushda kechgan umrlar” hikoyasi inson orzulari, sadoqat, ichki poklik va haqiqat bilan yuzma-yuz kelish mavzusini yoritadi. Bu asar o'quvchining ruhiyatiga ta'sir etadigan kuchli ramziy ifoda va hayotiy haqiqatlar bilan boyitilgan. Hikoyada oddiy kishining chuqur ichki dunyosi, orzu va haqiqat orasidagi ziddiyat, hayotga bo'lgan

sadoqat va insoniy fazilatlar yuksak badiiylik bilan berilgan. Ushbu hikoyani o'rganish davomida o'quvchilarning tahliliy fikrlash, empatiya va ramziy ifodalarni anglash ko'nikmalari shakllanadi.

“Odamlar nima derkin?” hikoyasida esa ijtimoiy fikr bosimi, yolg'on obro' uchun yashash va ichki vijdon orasidagi qarama-qarshilik tasvirlanadi. Bu asarda muallif jamiyatda odamlarga yoqish, “xalq nima deydi” degan yondashuvning qanday fojialarga olib kelishi mumkinligini ko'rsatadi. O'quvchilarda tanqidiy fikrlash, mustaqil qaror qabul qilish va halollikni qadrlash tuyg'ularini shakllantirish uchun mazkur hikoya alohida ahamiyatga ega.

Zamonaviy adabiy ta'lim sharoitida o'qituvchi quyidagi yondashuvlarga tayanishi lozim. Birinchidan, kompetensiyaviy yondashuv asosida o'quvchilarda tahliliy fikrlash, o'z fikrini asoslab ifodalash, muammoni anglash va hal qilishga undaydigan topshiriqlar berilishi zarur (Xudoyberganova, 2022). Ikkinchidan, faol ta'lim metodlari, jumladan, klaster, konsept xarita, “insert” usuli, drammatizatsiya va bahs-munozara kabi usullar qo'llanishi lozim (Karimova, 2021; Alimova, 2020). Uchinchidan, individual differensial yondashuv asosida o'quvchilarning qobiliyatiga mos topshiriqlar ishlab chiqilishi, iqtidorli bolalar bilan kengaytirilgan tahlil ishlari olib borilishi lozim (Probst, 2004).

O'tkir Hoshimov hikoyalarni o'qitishda o'qituvchi darsni odatiy savol-javob doirasidan olib chiqib, interaktiv va kontekstual muhit yaratishga harakat qilishi lozim. Masalan, “Urushning so'nggi qurboni” hikoyasini tahlil qilishda, o'quvchilarni davr ruhini his qilishga yo'naltirish maqsadida tarixiy kontekst, urushdan keyingi bolalik, ota-ona sog'inchi haqida videomateriallar, fotolavhalar orqali kirish qism berilishi mumkin. Shundan so'ng esa hikoya qahramonining ichki kechinmalari, til va uslub xususiyatlari ustida ishlashga o'tiladi. Bu esa multimodal o'rgatish usulining samaradorligini ko'rsatadi (Rosenblatt, 1995).

Shuningdek, Hoshimov hikoyalarni darsda o'rganish orqali o'quvchilar bilan “mavzuni hozirgi hayot bilan bog'lash” usulini qo'llash mumkin. Masalan, “Odamlar nima derkin?” hikoyasidagi jamiyat fikriga bo'ysunish holatini o'quvchilardan “hozirgi zamonda odamlar qanday holatlarda jamiyat fikrini o'z vijdonidan ustun qo'yadi?” degan savol asosida muhokama qilish foydali bo'ladi. Bunday savollar orqali tanqidiy fikrlash, o'z pozitsiyasini asoslab ayta olish, empatiya va ijtimoiy mas'uliyat kabi ko'nikmalar rivojlanadi, bu esa adabiy ta'limning kompetensiyaviy yondashuviga to'la mos keladi (Xudoyberganova, 2022).

Shuningdek, hikoyalar asosida so'z boyligini oshirish, tasviriy ifoda vositalarini ajratish, qahramonlarning ruhiy tahlilini berish, asosiy g'oyani aniqlash kabi ko'nikmalarni shakllantirishga qaratilgan mashg'ulotlar o'tkazilishi kerak. Bu bilan o'quvchi asarni faqat o'qibgina qolmay, uni his qilishni, tushunishni va tahlil qilishni o'rganadi.

Xulosa

O‘tkir Hoshimovning kichik nasriy asarlarini ta’lim jarayonida o‘qitish o‘quvchilarda badiiy-estetik didni shakllantirish, axloqiy tarbiya berish va insoniylik fazilatlarini rivojlantirishda muhim o‘rin tutadi. Yozuvchining hikoyalari hayotiyli, soddaligi, ruhiy chuqurligi bilan zamonaviy o‘quvchining dunyoqarashiga mos keladi. O‘qituvchilar bu asarlarni zamonaviy metodik yondashuvlar bilan o‘rgatish orqali nafaqat adabiy bilim berishi mumkin, balki o‘quvchilar qalbida milliy iftixor, tarixiy xotira va vijdonli inson bo‘lish kabi tuyg‘ularni uyg‘ota olishadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Alimova, S. (2020). O‘quvchilarni adabiy tahlilga o‘rgatishda zamonaviy yondashuvlar. *Pedagogik mahorat*, 2(4), 67–72.
2. Hoshimov, O‘. (1976). *Odamlar orasida*. Toshkent: Yosh gvardiya nashriyoti. (“Urushning so‘nggi qurboni” hikoyasi shu to‘plamda)
3. Hoshimov, O‘. (1983). *Ikki eshik orasi*. Toshkent: G‘afur G‘ulom nomidagi Adabiyot va san‘at nashriyoti. (“Odamlar nima derkin?” hikoyasi shu to‘plamdan)
4. Hoshimov, O‘. (2009). *Qor qo‘ynidagi maysalar*. Toshkent: Sharq nashriyoti.
5. Karimova, M. (2021). Adabiyot darslarida badiiy asar ustida ishlashning samarali usullari. *O‘zbekiston Milliy universiteti ilmiy axborotlari*, 3(1), 145–150.
6. Probst, R. E. (2004). *Response and Analysis: Teaching Literature in Secondary School*. Portsmouth, NH: Heinemann.
7. Rosenblatt, L. (1995). *Literature as Exploration* (5th ed.). New York: Modern Language Association.
8. Xudoyberganova, N. (2022). Badiiy o‘qish darslarida kompetensiyaviy yondashuv asoslari. *Xalq ta’limi*, 1(2), 88–94.